

grueles

Een uitgave van de Stichting **Grueles** | september 2012 | jaargang 32 | nr. 3

grueles

www.grueles.nl

grueles

Een uitgave van de Stichting **Grueles** | september 2012 | jaargang 32 | nr. 3

Bij de voor- en titelpagina: Rustaltaar bij bakkerij Van de Weerd.

Rectificaties

In het vorige nummer staat in het artikel “Wie ês ‘t toch mê” over Louis Klinkenberg, dat hij werkzaam was in het ziekenhuis van de gemeente Mariawayde in Venlo.

In werkelijkheid woonde hij in het klooster Mariawayde, terwijl hij werkte in het ziekenhuis Viecuri in Venlo.

Op de foto op pagina 71 van het vorige nummer is de tweede persoon van rechts niet René Hecker, maar Eric Smeets.

© Copyright Stichting Gruelles - www.gruelles.nl

Abonnementenadministratie: Brikkenoven 1, 6247 BG Gronsveld. Tel. 043 - 408 3288. *Secretariaat:* Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. 043 - 408 2880.

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank rek.nr. 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Gruelles. Losse nummers € 4,-.

VOORWOORD

“‘t Is weer voorbij die mooie zomer” zong Gerard Cox ooit. Dat in liedjes niet altijd de waarheid wordt bezongen, bleek maar weer eens. Maar ‘t is ook weer voorbij, die ‘sjoen groete broonk’. Na heel wat decennia viel de vogel weer in Rijckholt, en ze hadden het goed voor elkaar daar. Het waren drie geweldige dagen, en ook het ‘Mèisjtèke’ was fantastisch. Een prachtige locatie, ‘gooj vlaoje’, een megatent en een harmonie die na twee weken ‘de lippen opladen’ weer klaar was voor de strijd. De enige roet-in-het-eten-gooier was de regen. Al zorgde die regen ook wel voor (wellicht) een nieuwe traditie: buikschuiven in de modder. Het was een geweldig festijn.

En dan is er een noviteit in Gronsveld: er is een zebra gesignaleerd. Het moet niet zotter worden. En die zebra is er met een reden. De basisschool is tijdelijk verhuisd naar de locatie aan de Kampweg (alwaar vroeger de landbouwschool zat), aangezien de basisschool opnieuw gebouwd zal worden. Wees gerust, het echte oude schoolgebouw met de karakteristieke trapgevel blijft behouden. Maar goed, de zebra. Aan de Kampweg ligt de gemiddelde snelheid van het verkeer tamelijk hoog; het is nog net geen 130 soms. Om onze kinderen veilig die weg te laten oversteken is dat Afrikaans paardachtig dier ingevlogen. Laten we hopen dat het iets uithaalt.

Voor de vijfde keer is het Klokke Roeland Parkfeest georganiseerd. De festiviteiten werden op enkele punten aangepast ten opzichte van vorige jaren. Dat leverde wederom op beide dagen veel bezoekers op. Groot succes blijft in ieder geval het Preuvenemint-achtige ‘Lek vinger, lek doùm’. Vijf lokale chefs de cuisines zorgden ervoor dat de bezoekers van heel wat culinairs konden genieten. Hulde aan allen die zich hebben ingezet om er weer een ware happening van te maken. Op naar de zesde editie, zou ik zeggen. Hopelijk ligt het gebouw waar het evenement naar vernoemd is er dan ietsflorisanter bij. Misschien een leuk idee voor een burgerinitiatief.

Veel leesplezier en neem vooral af en toe eens een kijkje op onze website; die is er niet voor niets.

*Groet,
Maarten Heijnen*

TRENËT & HAJ...

ZIËN BLY DAT DE VËURGIÉVEL VAN DE
SJAOL BLYF SJTOËN

*Haj, dyngge vëurgiével
sjtèit al lang neet mie!*

Nömmer nuügenenséstig

Piet wäor noé 22 jaor. Hër woende al mie es 12 jaor ién Groéselt en haw zich drek mêt de Groete Broonk sjöt laote mäoke. Wie hër es menneke van tien d'n iéste kier 't voëgelsjete en de Groete Broonk haw mêtgemak mêt de groete sjöttery en de klejn sjöttery van de Lèimsjtraot wis hër ziëker dat 'r dao oüch bié môs zién. De sikkertäores haw 'm veer jaor liéje gezaag dat 'r nömmer nuügenenséstig haw en dat 't nog waol e päor jaor kôs dore ie hër mêt op kôs trêkke. Op Paosmaondig wäor Piet nao de vergadering van de sjöttery gegaange. Dao woerte de naome vuurgelêze van de sjötte dy gesjtourve wäore ién de lêste veer jaor. Oüch hoert hër dat ejnige sjötte neet mie mêt op kôte trêkke ömdat ze te aad wäore woerde of vuur aander rèje. Piet begôs sjतिकem te telle. Hër wis dat op dy liés oüch 'n groet aontal zoenagenaomde sjaopende nömmer sjoûnge. Mêt e bitsje gelök zoûw zoe mer de helf van de liés aon de bëurt koëme. De mejoor zaag ién de vergadering oüch nog dat hër en 't besjtuur d'r van oét goûnge dat grinnedeers dy hön gewër neet aofhole neet mie mêt woûwe goën. Piet, dè hels wäor, telde al weer e päor plaotse richting nuügenenséstig.

Hër goûng zich nao de vergadering 'nnen drenke ién de kaffee van Bèrke. Bèrke haw de kaffee voül zitte mêt roeje, blawwe, tamboers en lede van de hermenie. Dat voond Piet zoe

sjoen aon de Broonk ién Groéselt. Bekaans ekerèin haw 't zelfde pekske aon op de plûim nao. Meh 't hert vuur de sjöttery zaot bié ekerèin oppe zelfde plaots. Piet trof e päor bekènde en gaof e rönsje. Èine van z'n kammeraote vroog: "En Piet, wat 'nne nömmer hebs dich, gèis te dit jaor al mêt?" Piet aantwoerde: "Ich heb nömmer nuügenenséstig meh ich deenk dat ik nog ziëker veer jaor môt waachte." Zjaakske dè aon 't befêt zaot en gehuurd haw wat Piet zaag, aantwoerde: "Swassaontneuf, dat brynk mich altied gelök, ès 't neet bié 't kinne dan ès 't bié ôs." De lûi dy 't gehuurd hawwe sjoëte ién 'nne laach. Nêt, dat de gläozer aon 't sjepeule wäor, zaag: "Zjaak, haw d'nne sjmèrige kaal vuur dich." Piet daach 't zynk devaan. Mesjién braach nömmer nuügenenséstig hëum éch gelök.

Twie wêke vuur 't voëgelsjete zaot Piet nao d'n tilleviésie te lore wie d'n tillefoon goûng. 't Wäor de sikkertäores. Hër vroog of Piet nog intrésse haw vuur dit jaor mêt op te trêkke. Piet wis neet wat 'r hoërt. Dit kôs neet woer zién. Wie 'r d'n tillefoon haw neergelaag sjproûng hër wie e joonk vuüle doër de käomer. Piet wäor grinnedeer, Piet wäor grinnedeer van de roej kompanje. Hër belde drek e päor vrön op: "D'r môt noé nao Bèrke koëme, ich heb hiel good noûts." Dèn aovend sjnevelde Piet vuur d'n ieste kier es lid van de sjöttery. Meh dat magkde 'm niks. Hër wäor debié.

Piet wäor d'n däog denao ze gewër goën ophoële ién de sjaol en e pekske goën passe. Wie hër 't gewër krèg aongeboeje van z'nne nouwe luitenaant versjrigkde 'r zich. Wat wäor dat deenk zjoer. Wie hër 't 'ns good beloode môs 'r laachte. Ién de kolf wäor 'nne zjwarte nömmer gebraand, ...nömmer nuügenenséstig. Piet daach: dat kënt gèi towval zien, zuús te daach hër, dat dat nömmer mich gelök brynk. Ômdat Piet nog neet ens wis aon wie 'nne kaant hër ze gewër môs vashawe, haw hër z'nne naober Jo gevraag of dè 'm al e bitsje woûw kommendere. Jo voond dat good en haw al gaw doer dat Piet neet vèul lêsse nudig haw, 'r wäor hels. Friédes wäor de ieste eksersiésie. Piet woërd mêt ejnige aander nouw roeje epäort gepak. Wie de rekrute nao 'n tiédsej tössje de aander grinne deers mochte oefene, goûng 't opens mis mêt Piet. Hër wäor get aon 't awhore mêt 'nne wat nève 'm leep wie de kaptejn op ens reep: "Rechtsomkeert...Maaaarsj." Piet krèg tien seldaote uüver z'n sjoon en 'n luep ién ze gezig. Dit kemmando haw naober Jo 'm nog neet gelierd. De kaptejn dè dat allemaol haw geziën sjriewde: "Hèi, nuügenenséstig, de bis hié geng krote aon 't oétdoén!" De gaanse kompanjie laog op 'nne knap en Piet haw 'nne kop wie 'n temat. 't Allerérgste wäor dat hër vanaof noé neet mie Piet, meh nuügenenséstig woërt geneump. De Broonk wäor 'n openbaring vuur Piet. Eleng de perséssie wäor 'm zjoer tiénge gevalle. Wat wäor dat wied en wat wäor dat gewër zjoer.

Dialect

De kaptejn magkde 't nog get erger doer met rëigelmaot te vraoge: "En nuugenenséstig, gèit 't nog, of mô't ich 't gewër éffe uüverpakke?" Meh netuurlik wäor 't oüch allemaol sjoen wat hër zaog. 't Wäor gaans aandere noe 'r mêtleep. Nèven 'm leep 'nne al get awwere grinnedeer en dè zaag tiënge 'm: "Es te mêt de Groete Broonk neet veer keer hebs gebuük dan heb ste geng gooj Broonk gehad." Broonkdiënsdag daach Piet, nao twie geweldige daog mêt hiel veül sjoen ervaringe, truk aon dy wëurd en daach: "Gelökkig hebbe mich oüch e päor kier de traone langs m'n wange geloüpe van 't laachte, aandere haw ich geng gooj Broonk gehad".

Twie wëke nao de Broonk wäor 't Mèijsjtëke. Piet haw 'm 'nne goje versop. Zoe érg dat 'r sjmaondes nog neet mie wis oe 'r uüveraal gewès wäor. Hër mengde dat hër 't lêste bié Bërke ién de kaffee wäor gewès. Z'nne naober Jo, houlp 'm oét z'nne drûim. "Vuur zién mêt ôs twieje öm haf zës bié Bërke oét de kaffee gerold", zaag hër, "en dich haws 'm sjoen. De hebs mie es 'n oor nao de gewër gezeuk dat v'r sjnones al iéngelieverd hawwe." Piet, dè waol nog voélt dat hër veül gedroonke haw, kôs zich niks mie rappelere. "Wêt ste wat", zaag Jo, "vuur goën ôs nog èine pakke vuur 't aof te liere es aofsjleting van d'n iéste Groete Broonk es grinnedeer." Piet haw waol neet zoe veül zeen, meh goüng toch mêt. Bié Bërke ien de kaffee wäor 't drök. Hiel veül joünge van zyng kompanjie

wäore oüch aofsjyt aon 't nème van de Broonk. Wie Bërke van ater 't befêt Piet zaog zaag 'r: "En grinnedeer, heb ste de gewër voonde?" Wie Piet te lang waachde mêt z'n aantwoerd zaag Bër: "En de môs nog betaole van gister." Piet wäor gaans versjläoge en zaag: "Dat zoûw good kênne, wie veül sjtèit nog op?" Bër loorde uüver z'nne breel ién 't voulgesjriëve sjrif en zaag: "Op de kop aof nuügenséstig guele". De gaanse kaffee sjoët ién 'nne laach. Zelfs Piet môs demêt laachte. Bërke sjanapde niks devaan.

Frans van de Weerd

Tekening: Hans Mulder

*Savelsbos.**Bos om te onthouden**Inleiding*

Vanwege de omvang is het gehele artikel opgedeeld in drie delen. In deze editie treft u het derde en tevens laatste deel aan. Deel 1, inclusief een uitgebreide inleiding, is verschenen in Gruelles april 2012, jaargang 32. Deel 2 verscheen in Gruelles juni 2012. Door Stichting Natuurpublicaties Limburg en de auteur is aan Stichting Gruelles toestemming verleend voor ongewijzigde publicatie en met opname van de volgende passage:

Dit artikel is eerder verschenen in het boek "Limburgse natuur in een veranderend landschap, 100 jaar Natuurhistorisch Genootschap in Limburg", een uitgave van Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht. Het boek is te bestellen bij het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Godsweerderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470, kantoort@nhgl.nl. Kosten € 19,90 excl. verzendkosten, gratis voor (nieuwe) leden van het Natuurhistorisch Genootschap.

Belangstellenden voor het boek kunnen zich ook in verbinding stellen met Stichting Gruelles, Sectie Natuur, H.Reumers.

*Deel 3 – F.S. van Westreenen**Verdeeld bezit*

Het onderste gedeelte van het grote dal halverwege Gronsveld en Rijckholt staat bekend als de Scheggelder: ongeveer vanaf het punt waar de Scheggelderweg uit Gronsveld ('den weegh leydende in den schechtendelle', 18e eeuw) en de Rijckholter scheggelderweg ('het Gelkens grebken') samenkomen en door het bos omhoog gaan. Eigenlijk zie je maar zelden een dal met twee toegangswegen. De naam Scheggelder, sjêchelder zeggen ze hier, is vermoedelijk een verbastering van Schechtendel (1581), een dal met verscheidene schechten. Het van oorsprong Duitse woord schecht of schacht is een middeleeuwse aanduiding voor een stuk bos (ein Schächtel Holz), een bosgedeelte (Waldstück, Holzfläche), een 'eenheid' met bepaalde oppervlakte. De Scheggelder grub kan verwijzen naar een verdeling.

Aan beide zijden van het dal was het bos in bepaalde stukken verdeeld. De belangrijkste afbakening vormde de landgrens tussen Gronsveld en Rijckholt (in de 12e eeuw van Gronsveld afgescheiden). Deze grens liep aan zuidkant van de Scheggelder, door het bos, over de Sjaopswegskes, schuin omhoog naar het plateau. Vrijwel het gehele dal maakte deel uit van het grondgebied van Gronsveld. De Scheggelder had vermoedelijk meer betrekking

Natuur

op de eigendomsverdeling. Het dal was in feite van vier 'grote' partijen: de adel van Gronsveld (Savelsbosch), de adel van Rijckholt (Rijckholterbosch en kiezelkuil), de Heilige geest oftewel de kerk van Gronsveld (onder andere Capelaens boender) en de rentmeester van Gronsveld (Lebensbosch). Je zou kunnen zeggen, er was grofweg een kruis op de kaart gezet. De achtergrond van de verdeling blijft duister. Opvallend is het 'vreemde' bezit van Rijckholt.

Vroeger werd alleen het onderste traject als Schechtendels grebbe aangemerkt (tot aan het zijpad rechts). Opwaarts veranderde de naam in Rijckholter grebbe (tot aan de splitsing bij de brug) en Holzgrebbe (het bovenste stuk). De Scheggelder en de gelijknamige grub werden in loop van de 20e eeuw nauwelijks meer apart onderscheiden. Tegenwoordig staat het hele dal, van onder tot boven, bekend als de Scheggelder grub.

Vorbij de schapen

Als we het dal in gaan, ligt links het Savelsbosch en rechts het Capelaens boender (18e eeuw). Dat was een perceel landbouwgrond tot profijt van de kapelaan en ongeveer een bunder groot. Het Capelaens boender vormde in het bos een inham, die doorliep tot aan de Sjaopswegskes. In de tweede helft van de 20e eeuw is het terrein beplant en veranderd in bos. Het toponiem Aan de Sjaopswegskes (schapenpaadjes) heeft betrekking op een strook bos

aan weerszijden van het pad tussen de Scheggelder en de Steenberg. Dit pad was een oude trekroute van schaapsherders, door een zijdal van de grub. De brede en kale bermen zijn in de loop van de 20e eeuw verdwenen. Slechts enkele knotbomen markeren nog de voormalige breedte van de doorgang.

De Sjaopwegskes op een luchtfoto uit 1947 (midden op de foto). Linksboven de inham van het Capelaens boender. Ten noorden van de grub het open terrein van de Zure Dries (witte vlek) (bron: foto-archief Kadaster afdeling Geo-informatie).

Schaapsherders waren weinig geliefd. Vooral in de 17e en 18e eeuw gaven weide- en bosrechten regelmatig aanleiding tot onenigheid.

Zo ook in Gronsveld en Rijckholt én tussen beide dorpen. Het bosgebruik werd gereguleerd (Rijckholt 1636, Gronsveld 1781). Buiten het bos botsten andere belangen. Aan de Rijckholtse herder Gerard Hermans werd verzocht een einde te maken aan het weiden van schapen op stoppelvelden, opdat hier eerst - naar aloude gewoonte - zich de varkens tegoed konden doen (18e eeuw).

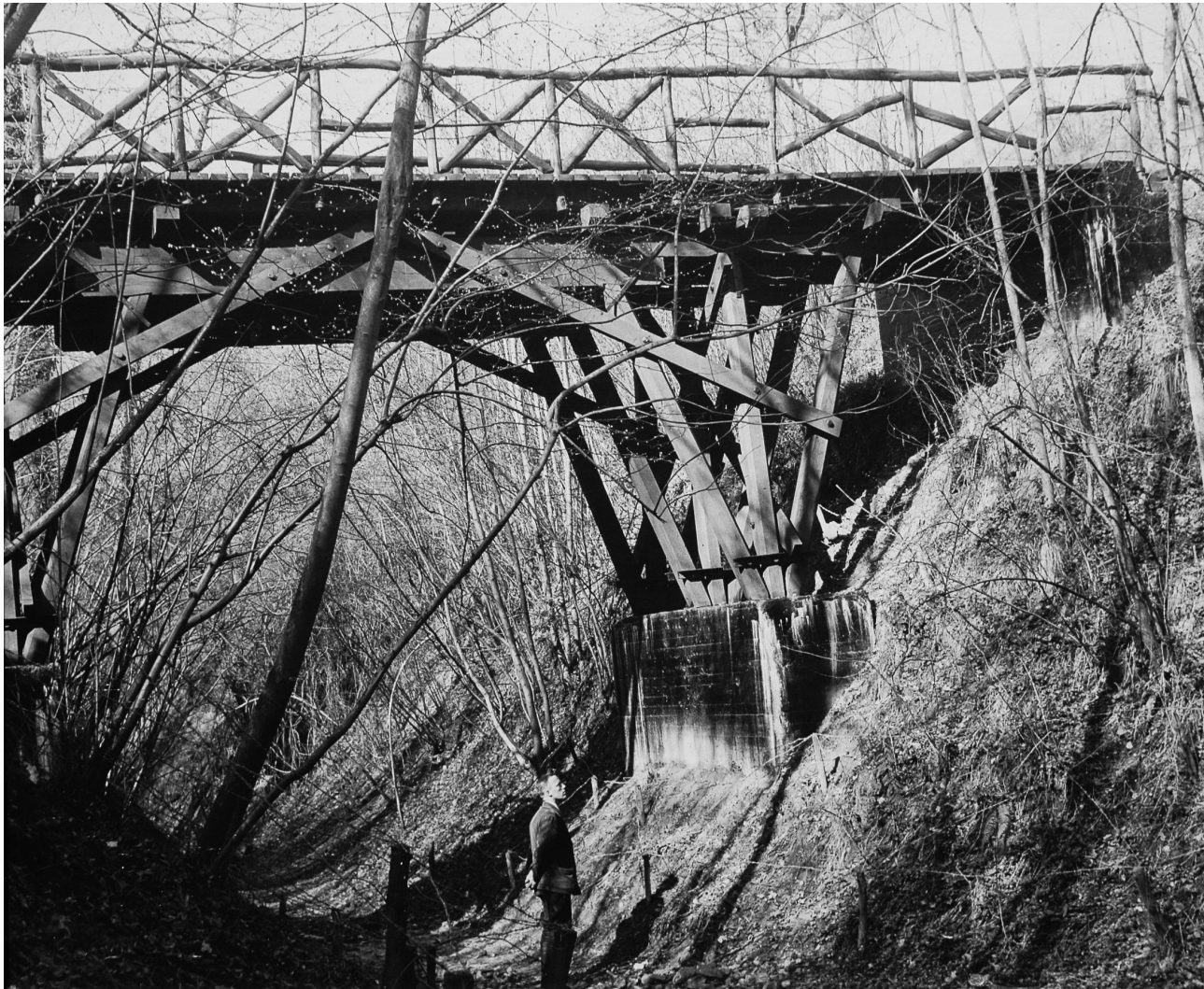
Behalve het Capelaens boender en de Sjaopswegskes komen we op de zuidhelling ook 'belangrijke' familienamen tegen. Het bos in de richting van de Rijckholter kiezelkuil draagt de naam Lebensbosch, vernoemd naar de voorname en welgestelde familie Lebens. Die traden tot aan de Franse tijd op als secretaris, rentmeester of drossaard van het graafschap Gronsveld. Er huisden buitengewoon veel kraaien (Craijebos, 18e eeuw). Van latere datum is het 'Euzjèns bos', een verwijzing naar de vroegere eigenaar Eugène van den Boorn (burgemeester van Gronsveld, 1883-1913).

Het is onverstandig in de grub af te dalen, de weg rechtdoor is veel beter begaanbaar. Aan de overzijde van het diepe ravijn is het Rijckholterbosch te zien. Een toepasselijke maar enigszins verwarrende aanduiding, omdat het bos ter hoogte van Rijckholt dezelfde naam heeft. Iets verder slingert de weg langs de Rijckholter kiezelkuil. De grindlaag is uitgediept tot op het

vaste gesteente. Soms verzakt de bodem. De oorzaak ligt verscholen in de ondergrond. De vloer van de kuil is in wezen het plafond van enkele (ingestorte) gangen van een oude kalksteengroeve.

Wie van de ene naar de ander kant wil, moet over de Brök. In 1957 bouwde Staatsbosbeheer een imposante houten brug over de Rijckholter grub. De constructie kostte tienduizend gulden, exclusief de aanleg van toegangswegen. Dit was destijds een fors bedrag voor wat een recreatie-element genoemd werd. Het aantal toeristen steeg snel in de jaren 1960 en van de fotogenieke brug verschenen Hollandse prentbriefkaarten met verbazingwekkende teksten: 'Gronsveld (Z.L.) Brug over de Sichelder grub' en 'St. Geertruid - Brugje in Savelsbos'. De ingeni-euze houten overspanning heeft bijna een halve eeuw overbrugd. In 2005 werd de Brök afgebroken en vervangen door een minder fraaie stalen brug.

Na de oversteek buigt de weg terug in de richting van Gronsveld. Iets verder kan je linksaf en een ommetje maken naar de Zure Dries ('zoeren drees'). De samenstelling zuur en dries typeert een braakliggend terrein, op zure, voedselarme bodem. Nabij de grindrijke plateaurand was de omgeving zo schraal dat er zelfs heideplanten groeiden. Eigenlijk was de Zure Dries het bovenste gedeelte van het Kaele berchskén, een open plek in het Rijckholterbosch, met een

*De verdwenen houten Brök, rond 1960; onder de brug poseert boswachter A.J.M. Vluggen (1930 – 1987)
(foto Jan ter Horst).*

geleidelijke overgang naar de Eikenstruik. De onderrand van de dries is vergraven (grindkuil). Iets lager komt kalksteen aan de oppervlakte en ligt een kleine, onderaardse gang (steengroef). De aanwezigheid van kalk komt ook tot uitdrukking in de plantengroei. Al in mei

1944 noteerde W.H. Diemont de soortenrijkdom van de begroeiing (Diemont & Van de Ven, 1953). Vermoedelijk heeft op of net ten westen van het Kaele berchskan een kleine wijngaard gelegen, kort of van weinig belang, zonder toponiem.

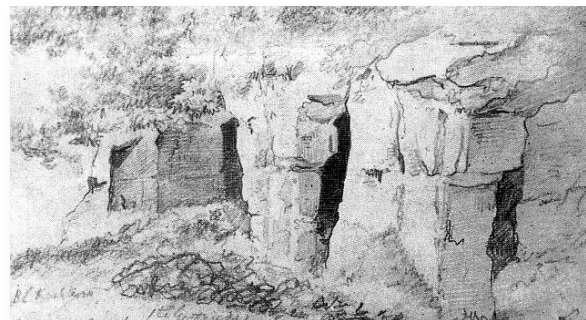
Eind jaren 1970 raakten de Zure Dries en het Kaele berchsken uit het zicht. De openheid was als het ware verschrompeld door opslag van struiken en bomen. Om de bijzondere flora en fauna van het kalkgrasland te behouden is veel houtgewas verwijderd. Nu wordt de begroeiing kort gehouden door schapen. Daarnaast wordt het bos opnieuw als hakhout beheerd, dus regelmatig gekapt.

Bergen Achteraf

De laatste etappe start vlakbij het vrijstaande mergelstenen huis langs de Eckelraderweg. Het aan de bosrand gelegen huis werd in opdracht van Staatsbosbeheer gebouwd in 1955, als nieuwe woning voor 'bosbaas' Beenen, die eerst bij Vijlen in het bos had gewerkt. In de volksmond is het huis de 'boswachterwoning', maar dat klopt niet. Iets verderop, ter zijde van de woning, kunnen we het bos in. Het pad loopt omhoog naar de Hoge berg. Links ligt de Trichterberg, rechts de gelijknamige kalksteengroeve.

Tricht-toponiemen zijn zo oud als de weg naar Maastricht. Ze geven de richting aan. Vanaf de Trichterberg, een uitloper van de Hoge berg, zag je de stad in de verte liggen. Nu kan dat niet meer, want het bos belemmert het vergezicht. Vroeger was de begroeiing veel minder dicht, hier en daar zelfs open. Aan alle kanten is de

bodem vergraven. Op veel plaatsen komt kalksteen aan de oppervlakte. Dat is goed te zien bij de Trichterberggroeve. Het aanzien is ingrijpend gewijzigd. Oorspronkelijk bestond de Trichterberggroeve (1876) uit een klein, onderaards gangenstelsel, 'aen den voet van den bosch genaemt den hoogen bergh' (1749). Een schets uit 1844 toont enkele gangen, doch van welke groeve is onzeker (Trichterberg of Dolekamers).

Carrière près de Ste Gertrude, een schets van Barend Cornelis Koekkoek (1803-1862), die in de zomer van 1844 de omgeving van Maastricht verkende. Vermoedelijk getekend tussen Gronsveld en Sint Geertruid (bron: collectie Koekkoek-Haus, Kleve).

Aan 'den publieken weg naar St. Geertruid' liggen in 1911 nog verschillende ingangen en "volgens mededeeling van den veldwachter, moeten deze ingangen, niet lang geleden, door kwaadwilligen als een hinderlaag zijn gebezigd om voorbijgangers lastig te vallen".

Natuur

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de Trichterberggroeve in dagbouw geëxploiteerd. Langs de Eckelraderweg stond een kalkoven (vooraan bij de slagboom), waarin ook losse mergel uit de tegenoverliggende Dolekamers werd gebrand. Tijdens een inspectie in 1927 bleek dat de onderaardse gangen bijna volledig waren afgegraven. Een foto van A. de Wever, vermoedelijk gemaakt in dezelfde tijd, toont een volledig kale rotswand.

Trichterberggroeve kort na de afgraving (foto: August de Wever; foto-archief Natuurhistorisch Museum Maastricht).

In de jaren 1958-1959 werd een nieuwe toegangsweg uitgehakt. Die doorbraak hing samen met de inrichting van de groeve als parkeer- en picknickplaats. Tegenwoordig is de groeve alleen voor wandelaars toegankelijk.

Prentbriefkaart van de "picnicplaats bij de Trichterberg", begin jaren '60 (bron: fotocollectie Freek van Westreenen)

Hier en daar zijn nog sporen van oude gangen te zien of komen onvermoede overblijfselen aan het licht. Bij de aanleg van het fietspad langs de Eckelraderweg werd een ingestorte gang ontdekt, die tot onder het midden van de weg doorliep!

Verbasterde namen

Achterom de groeve loopt een hol weggetje bijna recht omhoog, in de richting van de Hoge berg. Toch zegt de inbedding niets over de ouderdom. Het is een hardnekkig misverstand dat holle wegen en paden per definitie oud zijn. Dit pad werd pas aangelegd kort vóór of tijdens de

exploitatie van de groeve. Bovenaan volgt het pad de plateaurand en kruist daar het Linder-voetpaet (18e eeuw) ook bekend als 'den Hoogen weg' (19e eeuw). Het zo vanzelfsprekende toponiem Hoge berg heeft de 20e eeuw niet overleefd. Met de opkomst van het gemotoriseerde verkeer verdween het ontzag voor de berg. De zijde van de Eckelraderweg draagt nu de fantasieloze naam Gronsvelder berg. Aan de kant waar het bos groeit, is alles samengevat onder de noemer Trichterberg.

Verder oostwaarts van 'de berg' kom je bij een smal en diep ravijn. Dit opmerkelijke "ravin profond, qui longe cette partie du bois, porte encore aujourd'hui le nom Gorge de l'Orient" schreef C.L. Caumartin (1864). Een betere vertaling van wat men zei kon hij niet geven. Aanmerkelijk slechter is de naam Jooste keel, die berust op een verbastering van het dialect. Het ravijn ten oosten van Gronsveld heet, zoals plaatselijk wordt gezegd, de Oesjtekèl. Letterlijk de oostelijke kèl of keel. Het toponiem keel duikt in Zuid-Limburg vaker op en is afgeleid van het middeleeuwse woord *cûle*. Tot op zekere diepte betekenen kuil, keil, keel, keul, koul en koel allemaal hetzelfde (eigenaardig, een geul is een flauwe *cûle*). De aanduiding Oesjtekèl benadrukt de ligging én de toestand. Hier vinden we geen onderhouden grub, maar een nauwelijks begaanbare diepte, een natuurlijke kuil.

Toponiemen in het Savelsbos die in de tekst genoemd worden.

De gebeurtenissen aan de overzijde van de keel, in het bos ten noordwesten van Eckelrade, zijn moeilijk te doorgronden. Uit de naam Bertenberg valt in eerste instantie weinig op te maken. Voor zover valt na te gaan, is de berg van oudsher met bos bedekt. Een akte van houtverkoop in 1591 vermeldt "een bosch met eycken boumen besadt genant bertenberg der ouck jaers niet ende doet". Na verloop van tijd komt één afwijking aan het licht. Vroeger bestond het bosgebied uit talrijke kleine percelen (18e eeuw en wellicht eerder). Het gebruik was dus gelimiteerd, in paal en perk gesteld. Misschien berust het toponiem Bertenberg op een verschrijving van Beetenberg. Het (laat)middeleeuwse en van oorsprong Duitse begrip 'beeten' heeft een vrij brede betekenis.

Natuur

Het werd onder andere gebruikt voor ingeperkt, beperkt, perken, kleine stukken cultuurgrond, een beetje als een volkstuin; een 'beetstück' was een klein grondstuk in de buurt van een dorp. Zo gezien wordt de situatie begrijpelijk. De Bertenberg, met de dialectnaam Bëtenberg, ligt op korte afstand van Eckelrade.

Terugbladeren

Stap na stap wordt duidelijk wat zich verbergt achter de groene coulissen van de oostelijke Maasdalhelling. Overal liggen snippers van het verleden. Het landschap draagt in sterke mate een stempel van menselijk ingrijpen. Aan elke plek hangt een etiket, mét een verhaal. De plaatselijke namen zijn nochtans moeilijk te onthouden. Vele hebben hun betekenis verloren. Van het ietwat duistere hellingbos of hoe we het noemen leeft niemand meer. Heel anders dan een kleine eeuw terug, toen er nog geruchten gingen dat de Riesenberg zou worden afgegraven (Anonymus, 1928).

De houding tegenover de natuur is drastisch veranderd; de hele rand van het Maasdal staat nu bekend als een beschermd gebied. Het aanzien van de ouderdom verdwijnt. Na amper een halve eeuw 'handen af van de natuur' is het verleden moeilijk voor de geest te halen, maar het blijft een bijzondere omgeving. Wie hier rondwandelt, loopt de tijd achterna en raakt

steeds verder achterop. Om aan het eind te constateren dat het bos meer is dan een toeluchtsoord voor planten en dieren. Gewoon even terugbladeren.

Bronnen

Anonymus, 1928. Jaarboek van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland 1923-1928 (verslag over het jaar 1926/1927). Amsterdam.

Caumartin, C.L., 1864.

Souvenirs et promenades à Gronsveld. Publications de la Société d'Archéologie dans le Duché de Limbourg, deel I: 262-287.

Diemont, W.H. & A.J.H.M. van de Ven, 1953.

De kalkgraslanden van Zuid-Limburg (Mesobronnetum koelerietosum cristatae).

A. De Phanerogamen.

Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, reeks VI: 3-20. Maastricht.

WIE ÊS 'T TOCH MÊT

Theo Halders

*Hoe lang heb je in Gronsveld gewoond?
In welke periode?*

Ik heb uiteindelijk maar 11 jaar 'echt' in Gronsveld gewoond, maar dan wel in een voor mij heel belangrijke periode, namelijk tussen mijn 8e en mijn 19de. Mijn vader en zijn voorvaderen kwamen uit Gronsveld en we zijn met Kerst 1965 weer in Gronsveld gaan wonen (na Eijsden en Oost-Maarland). Ik ben dus wel opgegroeid 'iën Groéselt' en heb daar heel veel mooie herinneringen aan. Ook na mijn 19de kwam ik de eerste vier jaar elk weekend 'naar huis' in Gronsveld. Na mijn 23e werd dat minder omdat ik te ver weg ging wonen (eerst Groningen), en bleef het beperkt tot familiebezoek zo eens in de 3-4 weken. In 1996 zijn we naar het buitenland verhuisd (Hong Kong) en sindsdien bleef het bij 1-2 keer per jaar.

Aan wie (of wat) uit je 'Gronsveldse periode' bewaar je goede herinneringen?

Te veel om op te noemen, maar bovenaan staat toch wel de geweldige tijd met het Jongerenkoor onder leiding van Ton Plantaz. Van dat koor was ik een van de oprichters, samen met kapelaan Quadvlieg en een aantal jongeren uit het dorp. Een groep van 60 jongeren uit Gronsveld die niet alleen aardige muziek wist te maken (en toen volle kerken trok), maar ook ongelooflijk veel plezier had. Daarnaast uiteraard de (Groete) Broonk, als kind de vele uren in het Savelsbos (en dan vooral de plekken waar je niet mocht komen), de 11-kroegentocht met carnaval en keutje leggen bij café Loe Smeets.

Welke gevoelens koester je jegens Gronsveld?

Zoals gezegd ben ik opgegroeid in Gronsveld en ik heb er een fantastische jeugd gehad en dat blijft je je leven lang bij. Het blijft ook de plek waar ik het langst gewoond heb en waar de thuisbasis voor mijzelf en mijn vrouw lag en nog ligt (hoewel mijn ouders en mijn schoolvader (Wil Damzo red.) inmiddels overleden zijn. Ik heb nooit echt heimwee gehad naar Nederland of Gronsveld, maar als ik in Nederland ben en Gronsveld binnenrijd, bekruipt me toch wel weer dat thuisgevoel.

Wie ês 't toch mêêt

Voel je je Gronsveldenaar, Limburger, Nederlander of misschien wel wereldburger? Welk land geniet je voorkeur: Nederland of Thailand?

Ik voel me nog wel Gronsveldenaar en aan de andere kant ook wereldburger (met weinig daartussenin). Naast alle ongemakken van het regelmatig verhuizen blijf ik het een voorrecht vinden om in verschillende landen en culturen gewoond te hebben. Dat geeft je toch een andere kijk op dingen. Thailand is een geweldig land om te wonen en ik zou er geen moeite mee hebben om hier te blijven. De mensen hier zijn zo oprecht vriendelijk en beleefd en weten er ondanks de vaak schrijnende armoede met een opgewekte levensvisie het beste van te maken. Met onze vaak wat botte en materialistische inslag maakt je dat heel bescheiden en realiseer je je hoe goed je het eigenlijk hebt.

Zijn er gelegenheden of momenten waarvoor je terug naar Gronsveld zou willen keren (kortstondig of langdurig)?

Op dit moment zijn er niet veel gelegenheden waarvoor ik speciaal naar Gronsveld kom. Behalve familiebezoek, zou een Grote Bronk natuurlijk een voor de hand liggende gelegenheid zijn, maar dat heeft er de laatste 8 jaar niet meer ingezeten. Ik ben wel een keer speciaal vanuit Maleisië overgekomen voor een reünie van het Jongerenkoor. Dat had ik voor geen goud willen missen en zou ik meteen weer doen als iemand het zou willen organiseren (Jan?, Frans?).

Kun je een korte anekdote vertellen die je 'spontaan' invalt als je aan Gronsveld terugdenkt?

Misschien dat ik hieraan, als ik wat tijd heb, een boek zou kunnen wijden. Iets wat spontaan in mij opkomt is dat ik dankzij de Bronk een jaar langer over mijn middelbare school heb moeten doen. In 1973 viel de Bronk precies gelijk met de tentamenweek van school. Ik heb in die dagen zo uitbundig gefeest dat dat op een paar punten misging en ik een jaartje moest overdoen.

Waarom ben je uit Gronsveld vertrokken?

Na de middelbare school ben ik eerst in Eindhoven en daarna in Groningen gaan studeren. Ik deed een afstudeeropdracht bij Philips in Groningen en kreeg daar een baan aangeboden. Mijn vrouw was me ondertussen ook vanuit Gronsveld naar het noorden gevolgd en werkte in Eelde. We bleven daar dus 'hangen' en ook onze twee kinderen werden daar geboren. In 1996 werd ik door Philips uitgezonden naar Hong Kong en behalve een korte terugkeer in Groningen hebben we sindsdien in Azië gewoond.

Wat doe je momenteel?

Sinds 2007 ben ik 'Managing Director' van NXP Semiconductors Thailand en met name verantwoordelijk voor een grote chipfabriek van NXP (voorheen Philips Semiconductors) hier in Bangkok. Het ziet er overigens wel naar uit dat we ergens in de komende 6 maanden opnieuw onze biezen moeten pakken voor een volgende baan. Waarschijnlijk wel weer in Azië, maar waar precies weten we nog niet.

Maarten Heijnen

FOTO

Een groep jongeren nam met kapelaan Hover deel aan een jongerenpelgrimstocht naar Rome van 16 tot 24 juli 1984. Op de foto: Nathalie Gulikers en Mary Peters geven paus Johannes-Paulus II onder het toezien van Robert Segers een hand.

2000. Blokhut, avondwandelvierdaagse. V.l.n.r. Bram Starren, Jan van Baal, Teun Roosen, Gijs Salje, Roeland van Baal, Tim Starren, Sjoerd Salje, Remco Spronck, Joep Hecker, Jef Hecker, Rick Spronck.

2003. Elly en John Essers in het Europapark.

Foto

1991. Kijken naar de processie. V.l.n.r. Bèr, Gilbert en Mia Heijnen, Diny van Kessel.

± 1990. Piet van Oostrum repareert veilingkisten.

GEZIËN

Hartje dorp en toch zo weinig reacties. Blijkbaar hebben nog niet veel lezers de achter de meestal gesloten poort gelegen binnenplaats gezien. Jenny van Caldenborgh wist waar het was.

Angelique Smeekes en Math Lemmens zijn de trotse bewoners van dit mooie pand. Samen met hun kinderen Yoka en Rob betrokken zij eind februari 2004, vanuit de Burgemeester Van Laarstraat, dit huis. Zij kochten deze woning van Thomas Kohlhase en Alexandr Pokazeyev en konden er na wat schilderwerk zo intrekken. Toen zij het huis kochten wisten Angelique en Math al wat zij eraan zouden gaan veranderen. Op de zolder werden een grote dakkapel, een badkamer en twee kamers gemaakt zodat ze hier tijdelijk konden wonen. Op de benedenverdieping werd de woonkamer aan de voorzijde verbouwd tot keuken. Achter de voordeur ligt een mooie hal met een prachtige open trap naar de eerste en de

tweede verdieping, ongeveer de enige ruimte die Angelique en Math niet gewijzigd hebben. Het plafond achter het trappenhuis werd gesloopt. Ook de grote draagbalk moest verwijderd worden omdat er voor de nieuwe bestemming een stevigere constructie moest komen. Deze woning heeft hoge vertrekken. Dit kwam goed uit omdat Angelique en Math op de eerste verdieping ook een badkamer wilden maken waarvan de leidingen boven een verlaagd plafond gelegd konden worden.

De voormalige hoogte van de woonkamer ziet men terug achter de lichtkoven. Enkele lichtarmaturen hierin geven dit alles 's avonds een extra accent. Om deze kamer nog ruimtelijker te maken werd één raam zodanig vergroot dat dit gelijk met de vloer kwam. De kamer werd gewit en er ligt een eiken vloer. Het meeste werk werd door Math zelf gedaan.

Dit statige pand is waarschijnlijk gebouwd rond 1900, een officiële datum heb ik niet kunnen vinden. Dit huis heeft vele bewoners gekend. Vorig jaar werd de binnenplaats onder handen genomen. Dat dit nog juist op tijd was, bleek wel toen de oude riolering, die van de schuur naar de weg liep, bloot kwam te liggen. Deze was al op diverse plaatsen stuk. Angelique vertelt dat ze Math geschrokken op zijn werk belde met de mededeling dat de ratten over de binnenplaats liepen en dat zij niet meer naar buiten durfde.

De riolering werd vernieuwd en er kwam een nieuwe 'pléj' te liggen. Aan de straat kwam een nieuwe poort met aan beide zijden een leiboom. Er werden ook enkele leibomen geplant op de binnenplaats en witte bloempotten met groen maakten het hele plaatje af. Dus als de poort een keer open staat, dan moet je zeker van de gelegenheid gebruik maken om deze prachtige binnenplaats te bekijken. Als de spaarpot weer wat beter gevuld is en zij

weer over nieuwe energie beschikken, willen Angelique en Math beginnen met de grote schuur. We hopen dat zij hier nog vele jaren gelukkig mogen wonen op Rijksweg 21.

De volgende 'ateröm' hoort bij een huis dat in zijn vorm uniek is in Gronsveld.

Sjef Caris

HISTORIE

De heldendaad van een jonge dorpsgenoot

“Ik laat jullie beslist niet door!”, was de reactie van de 25-jarige commandant van de grenswacht, sergeant Pierre Pinckaers uit Gronsveld aan de zwaarbewapende Duitse generaals die, samen met ex-keizer Wilhelm II, aan het einde van de Eerste Wereldoorlog op 10 november 1918 rond zes uur 's morgens in negen legerauto's met grote spoed de grens aan het Withuis in Eijsden wilden passeren.

Wie was deze Pierre Pinckaers?

Pieter Wilhelmus Hubertus (Pierre) Pinckaers werd op 20 september 1893 in Gronsveld geboren. Hij was een zoon van Petrus Hubertus (Pierre) Pinckaers en Maria Hubertina Schrijnemaekers, beiden in 1864 in Gronsveld geboren en in 1891 aldaar getrouwd. Laatstgenoemden gingen na hun huwelijk inwonen bij hun (schoon)ouders Wilhelmus (Wöllem) Schrijnemaekers en Maria Anna (Anna) Dassen op de boerderij, gelegen aan de Dorpstraat 118 (thans Rijksweg 139) in Gronsveld. Na het overlijden van de beide (schoon)ouders in 1911 kwam de boerderij in hun bezit. Het gezin Pinckaers-Schrijnemaekers, waartoe naast de ouders en Pierre ook nog een jongere broer, Wöllem, en een zus, Maj, behoorden, leefde van de opbrengsten van de boerderij. Als Gronsveldenaren het over Pierre hadden, dan sprak men

1. NAAM ..... PINCKAERS .....
 (VOOR gehuwde vrouw of weduwe naam echtgenoot en eigen naam)
 2. VOORNAMEN ..... Pieter W.H. ....
 (eerste voluit)
 3. PLAATS EN DATUM VAN GEBORTE ..... Gronsveld, 20-9-1893 .....
 4. ADRES ..... Rijksweg 139 .....
 TE ..... GRONSVELD .....
 Handtekening van de houder:
 5. AFGEGEVEN DOOR .....
 DE COMMISSARIS DER KONINGIN I
 6. TE MAASTRICHT, DE 19 NOV. 1962
 7. GELDIG TOT 19 NOV. 1967
 No. 38849
 K. Nuijten
 Commissaris der Koningin in Limburg

over Pierre van Wöllem. Hij werd dan dus niet naar zijn vader, maar naar zijn opa van moederszijde genoemd. Wellicht omdat hij daar inwoonde en omdat zijn vader waarschijnlijk al Pierre van Pierre werd genoemd.

Zijn militaire loopbaan

In de periode 1901-1922 werden de jonge mannen na het vervullen van hun reguliere militaire dienstplicht automatisch ingedeeld bij de

Landweer, een reserveleger dat onderdeel was van de krijgsmacht. In vreedstijd hoefde men enkel deel te nemen aan de herhalingsoefening(en), maar in tijd van oorlog kon men worden opgeroepen. Nederland was ingedeeld in 48 landweerdistricten. Maastricht was het 48e district. Elk district had een eigen landweerbataljon.

Nederland was tijdens 'de Grote Oorlog', nadien de Eerste Wereldoorlog genoemd, van 1914-1918 weliswaar neutraal, maar ter verdediging daarvan werd een algehele mobilisatie afgekondigd. De provincie Limburg was bovendien ingaande 11 augustus 1914 "in staat van oorlog" verklaard. De Landweer werd tijdens die oorlog belast met het bewaken van onze landsgrenzen.

Pierre maakte deel uit van het 48e Landweerbataljon, waarvan de staf bestond uit bataljonscommandant majoor Van Dijk en luitenant Brouwer. Pierre was opgeklommen tot onderofficier in de rang van sergeant. Dit bataljon moest tijdens de Eerste Wereldoorlog onder meer de grens met België bewaken.

De luitenant had het commando over de grenswacht. De soldaten van de grenswacht patrouilleerden langs de grenswegen en controleerden tevens alle personen die de grensposten wilden passeren. De grenswacht van grenspost nummer 28 aan het Withuis in Eijsden bestond uit twee groepen van zes mannen, ze wisselden

elkaar om de 24 uur af. De soldaten die in het veld moesten patrouilleren, hadden, vooral 's nachts, hun handen vol aan de vele smokkelaars, onder wie heel wat dorpsgenoten, die probeerden allerlei goederen illegaal vanuit België de grens over te brengen. Het werk van de grenswachten was niet zonder gevaar en zij moesten tijdens de patrouilles dan ook vaker hun wapen trekken.

De soldaten die de grenspost aan het Withuis bemanden, hadden een minder risicovolle taak, doch zij werden wél herhaaldelijk geconfronteerd met de oorlogsellende van onze zuiderburen. Zij zagen het grote verdriet van de duizenden Belgische en Franse vluchtelingen, onder wie veel moeders met hun jonge kinderen, en de vele konvoien met gewonde soldaten en burgers, die de grens passeerden om bij ons te worden opgevangen en/of verpleegd. Bij het begin van de oorlog werden de soldaten op een nacht opgeschrikt door het hoefgeklatter van een groep losgeslagen paarden van de Duitse doodskophuzaren. Deze paarden waren door het kanongebulder en de vlammen van het in brand staande Visé op hol geslagen en hadden hun berijders dood of gewond langs de weg achtergelaten. De groep passeerde in galop de grens aan het Withuis en vervolgde haar weg richting Rijckholt/Gronsveld. Uit de in de jaren tachtig gehouden interviews met oudere dorpsgenoten, blijkt dat dit angstaanjagend nachtelijk tafereel en hoefgeklatter op

De grens aan het Withuis in Eijsden omstreeks 1910.

velen een onuitwisbare indruk heeft gemaakt. In het weekend van 9 en 10 november 1918 had luitenant Brouwer verlof, waardoor Pierre als 25-jarige sergeant belast was met het commando van de grenswacht bij de grensovergang aan het Withuis.

In de vroege morgen van zondag 10 november 1918 doken daar geheel onverwacht uit het donker een negental Duitse legerauto's op. In deze auto's zaten ex-keizer Wilhelm II en een groep hoge Duitse officieren, onder wie heel wat generaals en een admiraal, bewapend met geladen karabijnen.

Wie was ex-keizer Wilhelm II?

Friedrich Wilhelm Viktor Albert von Hohenzolern, geboren 1859 in Potsdam, was de laatste Duitse keizer en koning van Pruisen. Hij was licht gehandicapt geboren, zijn linkerarm was zo goed als verlamd en korter dan zijn rechterarm. Hij regeerde van 15 juni 1888 tot 9 november 1918.

Kort na zijn kroning ontsloeg hij rijkskanselier Otto von Bismarck. Keizer Wilhelm II bemoeide zich met alle staatszaken, maar dat deed zijn land geen goed. Zijn beleid was inconsequent, hij schold en tierde over zaken die hem niet

Keizer Wilhelm II.

bevielen en gedroeg zich in internationale kwesties uitermate tactloos. Hij droomde van een eigen Duits koloniaal rijk. Door zijn agressieve uitlatingen begon in Europa een wapenwedloop. Hij had een grote voorliefde voor militair vertoon en uniformen.

De laatste dagen als keizer aan het einde van de Eerste Wereldoorlog.

Keizer Wilhelm II voer een oorlogszuchtige koers in buitenlandse zaken, hetgeen uitmondde in zijn steun aan Oostenrijk-Hongarije en mede leidde tot de Eerste Wereldoorlog. Deze oorlog had hij weliswaar niet direct gezocht, maar hij had er ook weinig aan gedaan om hem te voorkomen. Hij was dan wel oorlogsleider, maar geen goed opperbevelhebber. Wellicht is hij zelf nooit aan het front geweest. Onder de bevolking was hij niet erg populair en hij verloor in die oorlogsjaren al snel de controle over zijn land en uiteindelijk ook de steun van zijn leger.

Eind oktober 1918 vluchtte hij uit Berlijn voor de Bolsjewisten en hij verbleef de laatste oorlogsdagen, samen met zijn militaire staf, in het hoofdkwartier in villa/kasteel Fraineuse te Spa (B). De keizerin was wegens ziekte in Duitsland achtergebleven.

Zijn vleugeladjutant Sigurd von Ilseman beschreef in zijn dagboek de laatste dagen van de keizer in het hoofdkwartier te Spa aan het einde van de oorlog. Uit zijn aantekeningen blijkt dat de rijkskanselier, gezien de onhoudbare toestand in het land, Wilhelm op 8 november 1918 smeekte om troonafstand te doen. Daarbij kwam dat de Amerikaanse president het aftreden van de keizer als voorwaarde voor de vredesonderhandelingen stelde.

Historie

De keizer weigerde echter pertinent, met als gevolg de uitbraak van de Novemberrevolutie. Op die dag kwam er ook een Nederlandse generaal (generaal Van Heutz, grootofficier van het Militair Huis van de Koningin) bij hem op bezoek. De keizer onderhield zich met hem tijdens het middageten. Over de reden van dit bezoek lopen de meningen uiteen, er is ook niet bekend wat er toen werd besproken.

Gezien de onhoudbare toestand in Duitsland, kondigde de rijkskanselier, ondanks het verzet van Wilhelm, op 9 november 1918 op eigen gezag het aftreden van de keizer aan.

De Generale Staf deelde de keizer vervolgens mede dat er een revolutie was uitgebroken en dat het leger hem niet meer gehoorzaamde. Wilhelm bleef zich desondanks verzetten, hij wilde wél aftreden als keizer van Duitsland, maar wilde aanblijven als koning van Pruisen. Doch ook dit laatste was niet haalbaar, de revolutie had zich te ver uitgebreid. De legertop besliste daarom dat hij niet terug kon naar zijn vaderland, hij kon ook niet langer bij zijn ontrouw geworden leger in Spa blijven, zodat niets anders restte dan hem naar het kortbij gelegen neutrale Nederland te laten vluchten.

's Avonds om kwart voor acht vertrok Wilhelm uit de villa en werd naar het station in Spa gereden. Zelfs tijdens deze rit bleef hij zich verzetten en zei hij dat hij niet akkoord ging met het voorstel, hij wilde zelfs persoonlijk tot het

uiterste vechten en zuchtte: "Het beste zal nog zijn, dat ik mij doodschiet." Die avond sliep hij in zijn eigen hoftrain, die op het station in Spa stond.

De vlucht van de ex-keizer naar Nederland

De volgende dag, zondag 10 november 1918 om vier uur in de morgen, las de vleugeladjutant de ex-keizer de zware wapenstilstandsvoorwaarden voor. Wilhelm hoorde deze zwijgend aan. Rond vijf uur zette de hoftrain zich in beweging richting Nederland. Kort daarop stopte de trein al weer en stapte de ex-keizer met een groep officieren uit. Men vreesde dat de opstandige soldaten de hoftrain in Luik zouden aanhouden. De ex-keizer moest daarom met zijn gevolg de weg naar de grens verder per legerauto vervolgen. De af te leggen route was de dag daarvoor verkend door een Duitse officier. Tot het gevolg van de ex-keizer behoorde een twintigtal hoge officieren. Voordat de stoet van negen auto's vertrok, vroeg Wilhelm de officieren hun wapens te laden. Tijdens de reis was hij erg opgewonden. Langs kronkelende wegen, over bruggen en spoorbanen raasden de auto's voort in de duisternis. Onderweg werden ze aangehouden door een Duitse wachtpost, maar ze mochten zonder problemen doorrijden.

Na ruim een uur rijden bereikte de stoet de grens in Moelingen. De aan Belgische zijde van de grens staande Duitse (Beierse) soldaten

Historie

bekeken de auto's en zagen de weggekraste keizerskroon. Nadat een generaal uitstapte en hen meedeelde dat hij met enkele officieren voor een belangrijke aangelegenheid naar Holland moest, mochten ze doorrijden. In een andere bron staat vermeld dat een Duitse officier uitstapte en opdracht gaf de ketting, die over de weg was gespannen, te verwijderen, omdat hij iets met de Nederlandse grenswacht moest bespreken. Toen de ketting werd verwijderd, reden echter ook de andere acht auto's in volle vaart de grenswacht voorbij. Als deze Duitse grenswacht de stoet niet vrijwillig had doorgelaten, zou er zeker gewapend geweld zijn gebruikt, aldus Von Ilseman in zijn dagboek.

De groep Duitsers bevond zich toen op neutraal terrein, de ex-keizer kon nu dus niet meer in handen vallen van zijn eigen muitende troepen, de legerauto's reden langzaam verder tot aan de Nederlandse grens.

Was de komst van de ex-keizer aan de Nederlandse grens bekend?

In de geraadpleegde bronnen zijn de meningen daar nogal verdeeld over. Volgens het Rotterdams Nieuwsblad was de Nederlandse regering vermoedelijk van tevoren ingelicht. Bovendien was het waarschijnlijk dat een vertrouwensman generaal Van Heutz, tijdens zijn bezoek kort daarvoor aan de keizer, had geadviseerd over de te nemen maatregelen bij een vlucht naar

Nederland. Daarnaast zou zich 's zaterdags een Duitse opperofficier bij het stadhuis in Maastricht hebben gemeld met het bericht dat de dag daarna de ex-keizer in Nederland zou aankomen.

Dit laatste werd ook aangehaald in de Tilburgsche Courant. Volgens die krant was het een Duitse generaal die zich 's zaterdags in Maastricht had gemeld en de autoriteiten had verwittigd, zodat die maatregelen konden nemen. Hij kon echter niet aangeven hoe laat de afgetreden keizer op Nederlands gebied zou arriveren. Volgens Pieter Jelle Troelstra, een vooraanstaand socialistisch leider in die tijd, stond vast dat de komst niet door de regering werd verwacht. Hij geloofde echter dat het bezoek van generaal Van Heutz kort daarvoor en de komst naar Nederland, ten nauwste verband met elkaar hielden. Temeer daar volgens hem de Duitse officieren die ochtend volhielden dat de regering op de hoogte was van hun komst en de ex-keizer aan het bezoek van Van Heutz had gerefereerd.

Er was echter één Nederlander van wie zonder twijfel vaststaat dat hij vooraf wist wat er ging gebeuren: de Nederlandse gezant in Brussel mr. M.W.R. van Vollenhoven. Hij werd in de avond van zaterdag 9 november 1918 door het keizerlijk hoofdkwartier ingelicht over het feit dat de ex-keizer zo mogelijk nog die nacht, of anders de volgende ochtend vroeg, naar Nederland

zou vertrekken. Wilhelm had verzocht koningin Wilhelmina van zijn komst te verwittigen. Van Vollenhoven had onmiddellijk twee medewerkers met dit bericht naar Den Haag, naar minister van Buitenlandse Zaken H. van Karnebeek en vermoedelijk ook naar koningin Wilhelmina, gezonden. Vanuit Brussel stuurde hij tevens een attaché, W.J.B. Verbrugge van 's Gravendeel, naar Eijsden, om de grenswacht opdracht te geven de Duitse ex-keizer en zijn gevolg door te laten. Door omstandigheden liep deze koerier echter vertraging op, waardoor hij ná het Duitse gezelschap in Eijsden zou arriveren.

Aangenomen mag dus worden dat de minister van Buitenlandse Zaken op de hoogte was. Of de volledige regering op de hoogte was, is twijfelachtig. Minister-president C.L.M. Ruys de Beerenbrouck schijnt in ieder geval van niets te hebben geweten. Over een mogelijke rol van koningin Wilhelmina in deze zaak zijn de meningen verdeeld.

Vast staat in ieder geval dat de Nederlandse grenswacht aan het Withuis in Eijsden op die zondagmorgen 10 november 1918 zeker níet op de hoogte was van de komst van de ex-keizer met zijn zwaarbewapend gevolg.

De heldendaad van Pierre Pinckaers

Bij de hiernavolgende beschrijving van hetgeen zich die zondagmorgen aan de grens in Eijsden heeft afgespeeld, is in dit artikel in hoofdzaak

uitgegaan van wat Pierre zelf daarover in diverse interviews heeft verteld.

Toen de groep Duitsers de Nederlandse grens bereikte, was deze versperd door zogenaamde Spaanse ruiters (gekruiste houten palen met daarover prikkeldraad gespannen), zodat ze gedwongen waren te stoppen. Over het exacte tijdstip van aankomst bestaat in de diverse bronnen geen eenduidigheid. Volgens Pierre was het ongeveer zes uur, dat lijkt ook het meest waarschijnlijke tijdstip. Het was in ieder geval nog vrij donker. De eerste Nederlanders die kennismaakten met de groep Duitsers, die in die vroege morgen plotseling uit het niets tevoorschijn kwam en zich aan de Nederlandse grens meldde, waren de soldaten van de wacht: Sjeng Geyselaars (geboren en woonachtig in Amby) en vermoedelijk Gilles Braeken (geboren in Eckelrade en woonachtig in Mesch). De in de voorste auto's gezeten zwaarbewapende hoge officieren stapten uit en meldden zich bij de twee Nederlandse grenswachten. Een generaal verzocht hun om met grote spoed de grens te mogen passeren. Dit verzoek was een reden om hun wachtcommandant erbij te halen.

Pierre Pinckaers deed op dat moment een dutje en werd gewekt met de mededeling: "Sergeant kom eens gauw mee, er staan een stuk of tien auto's met Duitse officieren die de grens over willen!". Pierre sprong overeind. Hij begreep er niets van maar hij zag de Duitse officieren voor

Historie

de barricade staan. Een Duitse generaal wendde zich vervolgens op gebiedende toon tot Pierre met de mededeling: "Wir kommen nach Holland." Hij eiste dat ze onmiddellijk werden doorgelaten, er was grote haast bij, want ze hadden maar weinig tijd.

"Ja, maar dat gaat zo niet, laat uw 'Scheine' eens zien", antwoordde Pierre.

De generaal verzekerde hem op hoge toon, dat ze als officieren geen paspoorten nodig hadden. Bovendien was hun komst zéér belangrijk, ze kwamen als onderhandelaars naar Holland en er was grote haast bij, dus ze móesten de grens over. "Als jullie geen paspoorten hebben, kan ik jullie niet doorlaten. Hebben jullie geen andere papieren?" De Duitse officieren duwden hem vervolgens een hoop paperassen onder zijn neus. "Er staat géén stempel van de Hollandse consul op. De papieren zijn niet in orde. Mijn instructie laat het niet toe, ik laat jullie er niet over!". "Het is voor een geweldig belangrijke zaak, 't móet. We moeten vandaag nog naar Maastricht en naar Den Haag!", zei de generaal. Pierre liet zich echter niet intimideren door het autoritaire optreden van de bewapende hoge Duitse officier en hij antwoordde kalm: "Dat kan wel, maar ik doe het níet!" "Wat wilt u dan met ons?", vroeg de generaal. "Als jullie geen papieren hebben, moeten jullie terugkeren naar België", antwoordde Pierre. Maar dit laatste wilden de Duitsers in géén geval. De Duitse officieren waren inmiddels in een kring om hem heen komen staan en ze

fluisterden met elkaar. De bewapende grenswacht was er intussen ook bijgekomen. De Duitsers waren bang dat ze door de revolutionaire elementen van hun eigen leger zouden worden ingehaald, ze probeerden daarom op alle mogelijke manieren zo spoedig mogelijk toegang tot Nederland te verkrijgen.

Doch ook het dreigement, dat zij zich met geweld toegang zouden verschaffen, maakte weinig indruk en stuitte op de nuchterheid van Pierre. Ze vroegen vervolgens of er geen officier aanwezig was, een regiments- of bataljonscommandant. Pierre antwoordde dat hij wachtcommandant was en dat er geen officier aanwezig was. Zijn bataljonscommandant was in Maastricht en die konden ze niet spreken.

Vervolgens gooiden de Duitsers het over een andere boeg. Een jonge officier kwam naar Pierre toe en stelde hem voor de eerste drie auto's te laten passeren, dan mocht hij de andere zes auto's houden. Zij zouden dan zeggen dat ze via zijwegen Holland waren binnengekomen en geen wachtpost hadden gezien.

Dit voorstel wees Pierre lachend af: "Aan de auto's heb ik niets." Verder wees hij hen er op dat het omliggend terrein door sloten was doorsneden en voegde er nog aan toe dat 200 meter verderop een post van de militaire politie was, die hen dan zeker zou hebben aangehouden. Hij eindigde met de opmerking: "Ik laat jullie beslist niet door. Als jullie niet willen terugkeren naar België, dan moeten jullie je laten interneren, dán kunnen jullie Holland

binnenkomen." De Duitse officieren zagen dat er niets anders op zat dan zich bij de beslissing van Pierre neer te leggen en de generaal antwoordde: "Ja natuurlijk, internieren, dat willen we, maar snel, we hebben haast."

Pierre antwoordde "Had u dat maar eerder gezegd, dan hadden we niet zo lang tegenover elkaar hoeven te staan om gelijk te krijgen." Hij deelde hun mee dat ze konden doorrijden tot achter de barricade en dat hij met zijn bataljonscommandant in Maastricht zou gaan overleggen.

Het was intussen half zeven geworden. Aan de grens was geen telefoon, hiervoor moest men naar de nabijgelegen Zinkwitfabriek. Omdat Pierre de enige was die wist hoe de telefoon moest worden bediend, zou hij als commandant de grenspost moeten verlaten. Hij vond dat erg moeilijk, maar hij had het volste vertrouwen in een van zijn wachten 'een stevige landweerdekerel, zo eentje met haar op de tanden' (vermoedelijk Sjeng Geyselaars, bijgenaamd "d'n dikke"). Pierre vroeg hem vooral voet bij stuk te houden en droeg zijn commando aan hem over. Hij antwoordde: "Komt best in orde sergeant, als er een 'm wil smeren, schiet ik hem dood!"

De Duitsers reden vervolgens de grens over. Bij het café vlak over de grens bleven ze staan, ze moesten daar wachten. Op dat moment bevond de groep zich dus al op Nederlands

grondgebied. Daar stapten ze allemaal uit hun auto's, óók ex-keizer Wilhelm II. De zon kwam langzaam vanachter de heuvels tevoorschijn, het was ijsig koud. De keizer liep met zijn officieren de straat op en af. Uit de huizen kwamen de eerste nieuwsgierige burgers aangelopen. Het gerucht verspreidde zich met grote snelheid, zodat er steeds meer belangstellenden toestroomden. Onder de toeschouwers heerste een bedrukte stemming, als was men getuige van een groot onheil dat zich voltrok, aldus de Tilburgsche Courant. Volgens de Nieuwe Rotterdamsche Courant onderhield de ex-keizer zich met een aantal boeren en vroeg hij hun hoeveel graden het die nacht gevoren had. Een van de toeschouwers had de ex-keizer herkend aan zijn houding, omdat hij zijn verlamde linkerhand steeds in zijn zak hield, een ongewone houding voor een militair. Op de vraag of hij de keizer van Duitsland was, antwoordde Wilhelm: "Ja-wohl!"

Pierre kreeg direct verbinding met zijn bataljonscommandant majoor Van Dijn. Die begreep aanvankelijk weinig van het verhaal, maar hij antwoordde zo spoedig mogelijk met luitenant Brouwer naar de grens te zullen komen.

(wordt vervolgd)

Leon Olislagers

Tekening: Harrie Huveneers

STREEKMUSEUM

Koninginnewagen

De 'Groete Broonk' 2012 is voorbij. Als laatste festiviteit vond op 24 juni het Koningmeisteken plaats. Traditiegetrouw maakten de koningin en haar hofdames een rondgang door Gronsveld en Rijckholt. De wagen waarop onze koningin Elly Hochstenbach-Hessels met haar gevolg plaatsnam werd wederom ter beschikking gesteld door Grueles. De wagen was prachtig aangekleed en versierd door de spaarclub van de 'Sjtäosie'. Helaas wilde het weer niet meewerken. Het slechte weer dat was voorspeld werd werkelijkheid in het kwadraat. Gelukkig kon dat de feestvreugde nauwelijks temperen en werd de 'Groete Broonk' in Rijckholt in sfeer afgesloten.

De wagen wordt voorlopig niet teruggebracht naar de vertrouwde stek bij Marieke Dupont-Thomma. Zoals al eerder gemeld, heeft de

houtworm zich genesteld in de wagen. Deze is intussen behandeld tegen dit ongedierte. Dat zal de komende jaren met regelmaat worden herhaald. Dat kan beter en gemakkelijker op onze eigen locatie dan bij Marieke.

De wagen in de touwen voor een 'grote' beurt.

Actie stofdoek

De sectie Streekmuseum is een echte mannensectie. Toch heeft een aantal medewerkers enkele weken geleden de stofzuiger, de bezem en de stofdoek ter hand genomen om onze collectie weer iets toonbaarder te maken. Ook zijn museumspullen weer herschikt of terug op hun plaats gelegd.

Door het vele uitlenen van voorwerpen lag er niet meer zo veel op de juiste plaats. Alles is nu weer opgeruimd en onze collectie is afgestoft en toonbaar. Dus, mocht er interesse zijn in een bezoek, dan kan dat op donderdagochtend tussen 9.00 uur en 12.00 uur of op afspraak met een van de medewerkers.

Kruis

Zoals ook al eerder gemeld, zou de sectie Streekmuseum het gestolen en vernielde kruis op de hoek Köbbesweg-Oosterweg nog terugplaatsen. Dat is inmiddels gebeurd. Het kruis is verstevigd en goed verankerd teruggezet.

Geweer

Op vrijdag 29 juni jl. hebben alle grenedeers van de schutterij hun oude voorlader gepoetst, en in sommige gevallen stevig in het vet, ingeleverd. De geweren gaan weer voor vier jaar achter slot en grendel (over 40 maanden, op 28 maart 2016, wordt de volgende 'Groete Broonk' alweer uitgeroepen). Niet alle geweren zijn ingeleverd. Jean Brouwers, medewerker van het streekmuseum, heeft namelijk een bijzonder

Het geweer van Jean.

Streekmuseum

geweer. Jean heeft zijn eigen geweer zo'n vijftien jaar geleden zelf gemaakt. Alle onderdelen van de loop tot de houten kolf en van het schietmechanisme tot de bajonet heeft Jean gekopieerd. Het resultaat mag er zijn.

De geweren van de schutterij van Gronsveld zijn antiek. Het zijn musketten. De naam is afgeleid van het Latijnse Musca (letterlijk 'vlieg' of 'pijl'). Ook de naam musketiers is hiervan afgeleid. De eerste musketten werden rond 1600 gefabriceerd in Engeland en Frankrijk. De geweren moesten met een brandend lont worden ontstoken. Omdat de geweren zwaar waren, werd de loop in een vork gelegd (fourchette). In Frankrijk werd na 1700 voor het eerst gewerkt met een ontsteking met vuursteen. Bij regenachtig of koud weer werkte de vuursteen echter minder goed. Later werd uitgevonden dat een (droog) percussiedopje, een slaghoedje, zoals ze thans nog gebruikt worden, beter werkte. De soldaten maakten hun ronde loden kogels zelf met een speciale

Bovenstuk en trekhaak.

kogeltang. De geweren schoten niet erg zuiver. Verder dan zeventig meter was de trefkans gering. De kracht lag in de massaliteit. Door compact te schieten met honderd musketiers tegelijk was de raakkans veel groter. Het laden van een geweer kostte ongeveer een minuut. Daarom werd een scherpschutter vergezeld van vier laders. Zo kon de schutter ongeveer vier maal per minuut schieten. De musketten zijn voorzien van een bajonet die werd gebruikt als steekwapen. De naam bajonet is afgeleid van Bayonne, een stad in Zuid-Frankrijk waar soldaten voor het eerst dolken op hun musketten plaatsten. Met de scherpe kant van de bajonet kon ook het gehele geweer gedemonteerd worden. De musketiers hadden ook een rapier (korte sabel), waarmee er tenminste vier wereldberoemd zijn geworden.

Jean heeft de geweren van onze schutterij goed bestudeerd. Alle geweren lijken op elkaar, toch zijn er nauwelijks twee hetzelfde. Het moet voor de schutterij een hele geruststelling zijn dat de geweren nog na te maken zijn. Er moet wel bij vermeld worden dat Jean ruim achthonderd uur gewerkt aan en geprakkiseerd heeft over zijn pronkstuk. Van het kiezen van het hout (Frans eiken) tot het draaien van de laadstok is het allemaal precisiewerk. Jean loopt inmiddels met een sabel bij de koningswacht in de schutterij. In zijn hart droeg hij liever een geweer; zijn eigen of een geweer waarmee D'Artagnan misschien geschoten heeft.

Prijsvraag

De woorden die behoorden bij de afgebeelde plaatjes waren:

Wagen	= ker
Bier	= beer (+ b=t) = teer
Meimaand	= mei
Rozenkrans	= noster (-no) = ster

Achter elkaar leverde dat het woord KERTEERMÈISTER op. De bedenker van deze puzzel had bij het ter perse gaan van het vorige nummer nooit kunnen vermoeden dat hij tijdens de 'Groete Broonk' 2012 enkele dagen de functie van kerteermèister mocht bekleden.

Er werd wederom een flink aantal juiste oplossingen ingediend, dus er moest worden geloot. De poster met Bronklijedjes gaat deze keer, (net als de vogel!!!) naar Rijckholt. Jef Gijbels aan de Burgemeester Smeetsstraat is de gelukkige winnaar.

Nieuwe opgave

De nieuwe opgave is weer op een oude leest geschoeid. Zoek een Gronsveldse uitdrukking die past bij de onderstaande afbeelding. Let op: het is niet gemakkelijk.

De oplossing kunt u doorgeven aan Frans van de Weerdt, Rijksweg 153a, 6247 AD Gronsveld of via fransvandeweerdt@home.nl. De inzet is in dit "groetebroonkjaar" weer een erg geliefde bronkliederenposter.

Sectie streekmuseum

Jean Reintjens

*“Oe niks ês,
woent gèine”*

In de eerste Grueles van deze jaargang beloofden we u dat in elke ‘Kên d’r hön nog?’ een dorpsgenoot de revue zou passeren die iets met de Broonk te maken had. Welnu, Jean Reintjens had veel met onze schutterrij te maken, maar misschien nog veel meer met de harmonie. Een verenigingsman in hart en nieren dus. Jean werd op 12 juli 1911 geboren als achtste telg uit een gezin van tien kinderen. Zijn vader, Thomas Jozef (Zjoke) Reintjens sierde al de ‘Kên d’r hön nog?’ in Grueles jaargang 7, nummer 3. De moeite van het lezen zeker waard, omdat zo inzicht verkregen kan worden in de vorige generatie Reintjens. Zjoke was getrouwd met Maria Gertruda Helena Schrijnemakers en zoals gezegd kregen ze tien koters: Agnes, Bèr, Zjêf, Hubertien, Haj, Mieke, Liza, Jean, Jeannette en Tuur.

Over de schooltijd van Jean is niet veel spannends te melden: hij doorliep de lagere school in Gronsveld en ging vervolgens in Herve op kostschool. Voordeel van die kostschool in België was dat hij er goed Frans leerde spreken. Al te lang hield Jean dit ‘leren’ echter niet vol, want na twee jaar hield hij het voor gezien en liep hij weg van school. Al op jonge leeftijd wilde Jean helpen in het ouderlijk bedrijf, in dit geval de boerderij en de veehandel van zijn vader. Onder het motto ‘jong geleerd is oud gedaan’ zou hij daar de basis leggen voor zijn carrière. Hij werd evenals zijn vader veehandelaar en beheerste het métier (een vak apart), net als

1929. Jean.

Zjoke, tot in de puntjes. Op de kermis in Heer leerde Jean zijn toekomstige vrouw, Miny Petit, kennen. Zij groeide eveneens in een boerenbedrijf op, maar dan in Weert (bij Meerssen). Na de 'vrijerij' was het tijd voor een hechtere verbintenis, en zo gebeurde het dat Jean en Miny op 19 februari 1936 in het huwelijk traden. Ze betrokken de boerderij aan de Rijksweg 65 en ze kregen er vijf kinderen: Jo (1937), Marie-Antoinette (1940, voor velen ook wel bekend als Zus), Miriam (1943), Jan (1944) en Josine (1947). Jean ging dus 'op de handel'. Dit hield het

19 februari 1936.

kopen en verkopen van vee in. Uit alle delen van Zuid-Limburg, maar ook uit Friesland werden heel wat koeien naar Gronsveld getransporteerd. Zijn kennis van vee was groot. Als alle koeien na transport, dus niet alleen de exemplaren die hij had gekocht, hier in Gronsveld in een wei verzameld stonden, herkende Jean 'zijn' koeien direct aan het vlekkenpatroon van de dieren. In het begin zat hij samen met zijn broer Haj in de veehandel. Later ging hij alleen verder, tot het moment dat hij door ziekte niet meer alleen kon gaan. Vanaf dat moment

Kên d'r hön nog

vergezeld Piet Goessens hem veel. Later ging ook zoon Jo met hem mee. De meeste handel werd gedreven op boerderijen in Zuid-Limburg en op de veemarkt in Leeuwarden en boerderijen in Friesland. Regelmatig trokken ze een hele week naar Leeuwarden. Van maandagochtend tot vrijdagavond waren ze dan van huis. Autowegen waren er in die tijd niet. Nadat ze om acht uur op vrijdagavond uit Leeuwarden bij de "Klanderij" (herberg) vertrokken waren, wilden de heren vlak voor hun thuiskomst wel nog even een afzakkertje nemen in café Muijtjens in Heer. Dus moest de afstand Leeuwarden-Gronsveld binnen vier uur afgelegd worden. Dat is tegenwoordig soms al een

prestatie, maar in die tijd helemaal. Bij hen stond dan wel enige druk op de ketel en gas op de plank, want ze wilden graag op tijd in het café zijn om, na een week hard werken, nog een 'jonge' te drinken. Wonderwel lukte dat ook nog. Als ze in het heuvelland op de handel waren geweest, trof Jean zijn collega's aan het einde van de dag veelal 'op Terlinden' bij Tuur Prick. Het werk op de boerderij moest als Jean op de handel was, toch gedaan worden. Miny nam dan de honneurs waar. De koeien in de wei moesten gemolken worden en Miny reed dan met Jo in de jeep naar het weiland. Zij reed weliswaar niet veel auto, maar voor die gelegenheid kroop ze toch achter het stuur,

± 1950. Koeien melken. V.l.n.r. Wolf (knecht), Jean, Haj, Jo, Zjeng Dautzenberg, Liza Dautzenberg-Schiepers.

1953. V.l.n.r. Wolf, Jo, Miny, Josine, Jan, Jean, Miriam, Zus

want om de nog jonge Jo nu het chaufferen toe te vertrouwen, vond ze nog 'iets' te vroeg. Jean was een sociaal bewogen mens. De boerderij diende dan ook regelmatig als 'toevluchts-oord' voor jongeren uit het noorden des lands of uit de 'stad'. Zij brachten hun vakantie dan door op de boerderij van Reintjens. Voor de jongeren was dat een hele ervaring, zo'n vakantie in het mooie zuiden. Dat bracht ook veel gezelligheid met zich mee. De boerderij leek dan soms wel op een huis van de zoete inval. Gasten die, al dan niet onverwacht, op bezoek kwamen, kregen van Miny stevast te horen "Kaomp ién, kaomp ién, wat gaot dier

gebruuke?" Pater Castorius, die zich met name het lot van kansloze jeugd in het Stokstraatkwartier in Maastricht aantrok, vond ook de weg naar Jean Reintjens. Heel wat goedwillende, maar in het Stokstraatkwartier vaak kansloze, jongemannen werden op de boerderij als knecht geplaatst. Op deze manier gingen de jongens vaak een betere toekomst tegemoet. De weien waar de koeien liepen waren fruitweien met hoogstambomen. Dus werden ook, zij het als nevenactiviteit, kersen, appels en peren geplukt. Dit fruit werd op de boerderij gesorteerd en daarna naar de veiling gebracht. Ook het onderhoud van de weien, het snoeien en het maaien vergden de nodige aandacht en mankracht. Jean was overigens nog van de oude stempel als het om 'maatschappelijke' verhoudingen op het gebied van emancipatie ging. Jongens waren voor 'buiten' en meisjes voor 'binnen'. Toen hij een keer, op weg naar de woonkamer, de keuken passeerde zag hij dat de melk aan het overkoken was. In plaats van de pan van het vuur te pakken, vroeg hij aan Miny: "Vroûw, môt die mèilik nog lang uöverkoëke?" Ook toen hij op latere leeftijd hoorde dat een van zijn kinderen bij de baas 'betaalde verlofdagen' kreeg, keek hij daar raar van op.

Noemenswaardig is zeker ook hun huishoudster Mia Hensgens. Zij was afkomstig uit Lemiers en kwam als huishoudster in januari 1944 in dienst. Mia maakte echt deel uit van het gezin. In 1969 heeft zij onder grote belangstel-

Kên d'r hön nog

ling haar 25-jarig dienstjubileum gevierd. Tot aan haar dood in februari 1978 is zij bij Jean en Miny gebleven.

Jean betekende graag iets voor de stadsjeugd, maar was zelf geen stadsmens. De huwelijksreis naar de stad Antwerpen verliep al niet zo vlotjes. Na een dag vond Jean het eigenlijk al welle-tjes en dus keerde het koppel terug naar huis. En ook zijn eerste 'echte' vakantie in een buitenlandse stad was geen succes. In 1950, het Heilig Jaar, ging Jean met zijn vrouw, broer Bèr en schoonzus Kitty met de auto naar Rome. Binnen de kortste keren werd Miny ziek. Tot overmaat van ramp werd ook nog hun auto leeggeroofd en dat onder hun eigen ogen. Memorabel is wat dat betreft ook de reis naar Parijs. Toen Jean vanaf de Eiffeltoren over heel Parijs had uitgekeken, zei hij: "Zo joûnge, noé heb ich gaans Periés geziën, laot v'r mer hèivers goën." Kort gezegd: Jean hield niet van vakantie. Wel toerde hij graag in de omgeving rond, met name in de Voerstreek en ook zij het in mindere mate, in Zuid-Limburg. Deze streken kende hij op zijn duimpje, maar als hij per ongeluk wel eens tussen te veel bebouwing terechtkwam, maakte hij direct rechtsomkeer; van te veel 'brikke' moest hij niets hebben.

Jean had het handeldrijven in het bloed, maar dit kwam niet altijd uit de verf. Direct na de oorlog had hij met een Amerikaanse soldaat een prijs voor twee pakjes sigaretten afgesproken.

1953. V.l.n.r. Jean, Pieke Waber, Door Schrijnemaekers.

Een rijksdaalder moesten de peuken opbrengen. Onderweg naar huis om het geld te halen, kwam Jean zijn broer Haj tegen en hij vertelde hem trots over deze 'handel'. Haj vertelde hem nog trotser dat hij met een andere Amerikaan had onderhandeld en vier pakjes voor een riks had gekregen. Met deze wetenschap keerde Jean naar 'zijn' Amerikaan terug. De soldaat overhandigde de twee pakjes sigaretten, waarop Jean verbouwereerd reageerde en druk gesticulerend met vier (!) opgestoken vingers riep: "No, no! Two! Two!" Dit tafereel herhaalde zich enige malen, waarbij het Engelse 'two'

1931. 4e van rechts: Jean bié de blaw.

volgens de volhardende Jean steeds stond voor vier opgestoken vingers. Uiteindelijk vond de Amerikaan het welletjes en gaf hij Jean toch maar vier pakjes voor een rijksdaalder. Het Engels was Jean dus niet bijzonder machtig, maar in het Frans kon hij zich, dankzij zijn tijd in Herve, goed uitdrukken. Soms was dat een voordeel, bijvoorbeeld wanneer hij met Miny iets besprak dat de kinderen niet mochten horen. Dan verliep de conversatie in het Frans. Jean had soms zo zijn 'streken': één keer per week, op zaterdagochtend, moest de auto waarmee hij op de handel ging grondig gepoetst worden. De knecht of de zoons moesten dit werkje opknappen. Jean kreeg het dan wel

eens voor elkaar om 's middags nog even te gaan werken en dan terug te keren met een auto die opnieuw gepoetst moest worden, omdat hij ermee door weilanden en velden had gereden. Onderhandelingen over vee bij boeren aan huis konden overigens uren duren. Wanneer Jean zich wel eens door een van zijn kinderen van boerderij naar boerderij liet rijden, zat er voor de chauffeur in kwestie niets anders op dan urenlang in de auto te blijven wachten. Maar wat had Jean nu met onze schutterij te maken? Welnu, in 1931 trok hij voor het eerst mee als grenedeer bij de blauwe compagnie. Die rol als 'infanterist' hield hij in 1939 voor gezien, want op 29 mei van dat jaar schonk hij

1953. V.l.n.r. Jean, Chrit Houben, Bèr Reintjens, Louis Huveners, Bèr Dassen, Marcel Doyen.

87 gulden aan de schutterij voor de plaats van 'luitenant-adjutant van den majoor'. Dit bedrag voldeed hij in twee termijnen. En hierdoor waren er twee gebroeders bij de 'uüverighèid', want op 30 april 1939 werd Bèr gekozen tot majoor der schutterij. De functie van luitenant-adjutant van de majoor vervulde Jean tot 1972. Toen nam Piet Mans de plaats over, voor een bedrag van 2300 gulden, een heel ander bedrag dan ruim dertig jaar eerder. Maar het was dan ook een andere tijd. De geweren van de schutterij hebben van eind jaren 30 tot eind jaren 60 op de zolder van de boerderij gelegen. Het was dus elke vier jaar een komen en gaan van grenedeers.

En dan is er natuurlijk nog de harmonie. Deze vereniging was zijn lust en zijn leven. In 1953 werd Jean bestuurslid van de, in die tijd nog niet koninklijke, harmonie. In 1958 volgde hij burgemeester Smeets op als voorzitter en hij bleef dit tot 1980, toen Harrie van Hooren hem opvolgde. In de 27 jaren die hij gefungeerd heeft als bestuurslid en voorzitter heeft hij vrijwel geen repetitie gemist. Altijd ging hij persoonlijk na waarom iemand een repetitie had verzuimd. Zijn welgemeende belangstelling en zijn karakter leidden tot een alom geaccepteerd overwicht en gezag. Ook in de spannende tijd van de ingrijpende ver- en nieuwbouw van de oude harmoniezaal, waar veel geld en mensen

1955. *Op de cour.*
V.l.n.r. Josine, Miriam, Bèrke Waber, Zus, Jan.

mee gemoeid waren, kwamen deze eigenschappen hem zeer van pas. Over het lidmaatschap van de harmonie was Jean zeer duidelijk: "Als jouw vrouw (emancipatie?) er niet achter staat dat je lid van de harmonie bent, moet je dat ook niet worden." Van zijn levenswijsheid gaf hij op momenten dat het nodig was op de voor hem kenmerkende manier blijk met uitspraken als "Oe niks ês, woent gèine", "Zwieg sjtel!" of "Zoe lang dyng viéf vinger neet allemaal ève laank zién, kèns te nog altiéd liere!" Daar moest de toehoorder het dan mee doen. Mede dankzij de steun van Miny heeft hij jarenlang met veel overgave voorzitter kunnen zijn.

1960. *Harmonie wordt koninklijk.* *Op de voorgrond v.l.n.r. Jo Spronck, Jean, Zjêf Reintjens, gouverneur Houben, Lyjjo Frambach, burgemeester Emile Smeets, Paul Gadiot.*

Hij heeft mooie tijden met zijn harmonie beleefd. Zo ontving hij in deze functie in 1960, bij gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de harmonie, uit handen van gouverneur Houben de oorkonde waarop stond dat de harmonie vanaf dat moment het predicaat 'koninklijk' mocht dragen. Bij de toekenning van die eer hoorde natuurlijk ook een knallende feestweek. Een jaar later, op 23 en 30 juli 1961, organiseerde de Koninklijke Harmonie van Gronsveld een heus bondsconours waaraan dertien harmonieën deelnamen. Jean kon oprecht genieten van de harmonie en haar gebruiken. Wanneer de harmonie na

Kên d'r hön nog

afloop van de Sacramentsprocessie 'volgens de traditie' de voorzitter naar huis bracht, was dat voor hem en zijn familie steeds een onvergetelijke gebeurtenis. De ambiance 'op de cour' van zijn boerderij droeg daar zeker aan bij. Jean was een echt familiemens. Na het bezoek aan het slachthuis ging hij vaak bij zijn dochter of zijn zus koffie drinken, of liever nog, een 'jonge'. Hij mocht op zondagavond thuis graag een partij kaarten met Bèr Spronck, Pieke Waber en Sjarel Jaspars. Later verplaatste die kaartavond zich wel eens naar café Notermans in Oost-Maarland. Daar kaartte hij veel met zijn zoon Jo, met Piet Janssen en Piet Goessens. Ook ging hij met Haj Meijs biljarten bij Peusens en later Smeets. Jean hechtte veel waarde aan het geloof en woonde dikwijls de avondmis bij, zeker toen hij niet meer kon werken.

1967. *Op de cour. De harmonie brengt na de Sacramentsprocessie haar voorzitter naar huis.*

1968. *Kleinzoen Eric wordt 'sjöt gemak' door Jean en Jo. Piet Daemen kijkt toe.*

1976. Miny en Jean bij hun 40-jarig huwelijk.

In die tijd ging hij ook elke woensdagmorgen buurten bij Bèrke Houten. En zijn kinderen die in de buurt woonden, konden bijna elke morgen op zijn bezoek rekenen.

In 1969 werd bij Jean keelkanker geconstateerd. Volgens de artsen had hij nog maar drie maanden te leven. Jean leefde echter nog vijftien jaar! Medici spraken in die tijd over het 'Wonder van Annadal' als het over de man ging die keelkanker 'overwonnen' had. Jean ondervond als gevolg van die ziekte wel lange tijd last met praten. In die moeilijke periode heeft hij het toen 'roemruchte' recept van dokter Moerman uit Zeeland meegenomen: heel veel vitamine C innemen.

Gelukkig kon hij wel nog autorijden, en dat heeft hij samen met Miny nog jaren door Zuid-Limburg en zijn geliefde Voerstreek kunnen doen. Ook de bedevaartsoorden Banneux en Malonne werden door hen regelmatig bezocht. Uiteindelijk werd hem de ziekte, die in 1969 toesloeg, alsnog fataal en zo overleed Jean op 13 maart 1984 aan keelkanker. Begeleid door zijn Koninklijke Harmonie (hij was al enkele jaren erevoorzitter) werd hij onder grote belangstelling in Gronsveld begraven. Miny stierf op 31 mei 2000, haar sterven kwam eigenlijk onverwacht. Wel heeft zij haar grote wens, namelijk gezond en wel 90 jaar worden, in vervulling zien gaan.

Maarten Heijnen